

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. rugpjūčio 7 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra žemės ūkio politika – Tiesioginiai mokėjimai – Reglamentas (EB) Nr. 1306/2013 – 93 ir 94 straipsniai – II priedas – Kompleksinė parama – Agrarinė ir aplinkosaugos būklė – Minimalūs reikalavimai – Valstybės narės vykdomas įgyvendinimas – Pareiga prižiūrėti „kapų paminklus“ – Apimtis“

Byloje C-435/17

dėl *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas, Estija) 2017 m. liepos 7 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2017 m. liepos 18 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Argo Kalda Mardi talu

prieš

Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (PRIA)

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kuriį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen, teisėjai J. Malenovský, M. Safjan, D. Šváby ir M. Vilaras (pranešėjas),

generalinė advokatė E. Sharpston,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- *Argo Kalda Mardi talu*, atstovaujamos *vandeadvokaat* M. Kõiva,
- Estijos vyriausybės, atstovaujamos N. Grünberg,
- Europos Komisijos, atstovaujamos A. Sauka ir E. Randvere,

susipažinęs su 2018 m. birželio 7 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

* Proceso kalba: estų.

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008 (OL L 347, 2013, p. 549 ir klaidų ištaisymai OL L 130, 2016, p. 9, OL L 327, 2017, p. 83), 72 straipsnio 1 dalies a punkto, 93 straipsnio 1 ir 2 dalių, 94 straipsnio ir II priedo, taip pat 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės ir panaikinami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 637/2008 ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009 (OL L 347, 2013, p. 608 ir klaidų ištaisymas OL L 130, 2016, p. 13), 4 straipsnio 1 dalies b, c ir e punktų išaiškinimo.
- 2 Prašymas pateiktas nagrinėjant *Argo Kalda Mardi talu* ir *Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet* (Žemės ūkio registravimo ir informacijos tarnyba, Estija, toliau – PRIA) ginčą dėl pareiškėjai pagrindinėje byloje skirtų tiesioginių išmokų sumažinimo už geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės išlaikymo reikalavimų pažeidimą.

Teisinis pagrindas

Sajungos teisė

Reglamentas Nr. 1306/2013

- 3 Reglamento Nr. 1306/2013 54 konstatuojamojoje dalyje numatyta:

„<...> Kompleksine parama siekiama prisidėti prie tvaraus žemės ūkio vystymo didinant paramos gavėjų informuotumą apie poreikį laikytis tų pagrindinių standartų. <...> Remiantis įgyta patirtimi taip pat pastebėta, kad keletas kompleksinės paramos teikimo reikalavimų nepakankamai susiję su ūkininkavimo veikla ar valdos plotu arba labiau taikytini nacionalinėms valdžios institucijoms nei paramos gavėjams. <...>“

- 4 Šio reglamento 2 straipsnio 1 dalies c ir d punktuose nurodyta:

„Šiame reglamente:

<...>

- c) žemės ūkio paskirties žemės plotas – žemės ūkio paskirties žemės plotas, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 1307/2013 4 straipsnyje;
 - d) valda – valda, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 1307/2013 4 straipsnyje, išskyrus tai, kas numatyta 91 straipsnio 3 dalyje“.
- 5 Reglamento Nr. 1306/2013 72 straipsnio 1 dalies a punkte numatyta:
„67 straipsnio 2 dalyje nurodytos paramos gavėjas kasmet pateikia tiesioginių išmokų paraišką arba mokėjimo prašymą atitinkamai pagal su atitinkamu plotu ir gyvūnais susijusias kaimo plėtros priemones, atitinkamais atvejais nurodydamas:

- a) visus žemės ūkio paskirties sklypus valdoje ir ne žemės ūkio paskirties žemės plotą, už kurį prašoma paramos pagal 67 straipsnio 2 dalį“.

6 Minėto reglamento VI antraštinės dalies „Kompleksinė parama“ I skyrius „Taikymo sritis“ apima 91–94 straipsnius.

7 Šio reglamento 91 straipsnyje nustatyta:

„1. Kai 92 straipsnyje nurodytas paramos gavėjas nesilaiko 93 straipsnyje nustatytų kompleksinės paramos taisyklių, tam paramos gavėjui skiriama administracinė nuobauda.

2. 1 dalyje nurodyta administracinė nuobauda taikoma tik tuo atveju, jei reikalavimų nesilaikymas yra veikimo arba neveikimo, dėl kurio tiesiogiai atsakingas atitinkamas paramos gavėjas, rezultatas ir jei tenkinama viena arba abi šios papildomos sąlygos:

a) reikalavimų nesilaikymas yra susijęs su paramos gavėjo vykdoma žemės ūkio veikla;

b) tai susiję su paramos gavėjo valdos plotu.

<...>

3. Šioje antraštinėje dalyje:

a) valda – visi 92 straipsnyje nurodyto paramos gavėjo valdomi gamybos vienetai ir plotai, esantys vienos valstybės narės teritorijoje;

b) reikalavimas – kiekvienas atskiras II priede nurodytas teisės aktų nustatytas valdymo reikalavimas pagal Sąjungos teisę, nustatytas atitinkamame akte, ir kuris skiriasi savo esme nuo visų kitų to paties akto reikalavimų.“

8 Reglamento Nr. 1306/2013 93 straipsnio 1 dalis suformuluota taip:

„Kompleksinės paramos taisyklės apima Sąjungos teise [pagal Sąjungos teisę] nustatytus valdymo reikalavimus ir nacionaliniu lygiu nustatytus geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės standartus, kaip išvardyta II priede, susiję [susijusius] su šiomis sritimis:

a) aplinka, klimato kaita ir gera agrarine žemės būkle;

b) žmonių, gyvūnų ir augalų sveikata;

c) gyvūnų gerove.“

9 Šio reglamento 94 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad būtų išlaikoma viso žemės ūkio paskirties žemės ploto, įskaitant gamybos tikslais nebenaudojamą žemę, gera agrarinė ir aplinkosaugos būklė. Valstybės narės, remdamosi II priedu ir atsižvelgdamos į konkrečias atitinkamų teritorijų charakteristikas, įskaitant dirvos būklę ir klimato sąlygas, taikomas ūkininkavimo sistemas, žemėnaudą, sėjomainą, ūkininkavimo praktiką ir ūkių struktūras, nacionaliniu arba regionų lygiu nustato būtiniausius paramos gavėjams taikomus geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės standartus.

Valstybės narės nenustato būtiniausių reikalavimų, kurie nėra nustatyti II priede.“

10 Minėto reglamento II priede „Taisyklės dėl kompleksinės paramos pagal 93 straipsnį“ pateiktas teisės aktais nustatytų valdymo reikalavimų ir geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės standartų sąrašas.

- 11 Geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės standartas „7 GAAB“, kurio pagrindinė skiltis vadinasi „Kraštovaizdis, būtiniausio lygio priežiūra“, apibūdintas taip:

„Kraštovaizdžio ypatumų, įskaitant, pagal aplinkybes, gyvatvores, tvenkinius, griovius, medžių eiles grupėmis ar atskirai, laukų ribas ir terasas, išsaugojimas <...>“

Reglamentas Nr. 1307/2013

- 12 Reglamento Nr. 1307/2013 4 straipsnio „Terminų apibrėžtys ir susijusios nuostatos“ 1 dalies b, c ir e punktuose nustatyta:

„Šiame reglamente vartojamų terminų apibrėžtys:

<...>

- b) valda – visi žemės ūkio veiklai naudojami ir ūkininko valdomi vienetai vienos valstybės narės teritorijoje;
- c) žemės ūkio veikla –
- i) žemės ūkio produktų gamyba, kultivavimas arba auginimas, įskaitant derliaus nuėmimą, melžimą, gyvulių veisimą ir laikymą ūkininkavimo tikslais, arba
 - ii) žemės ūkio paskirties žemės ploto išlaikymas tokios būklės, kad jis būtų tinkamas ganyti arba kultivuoti be parengiamosios veiklos, kurią vykdant nebūtų apsiribota įprastais žemės ūkio metodais ir įrenginiais, vadovaujantis kriterijais, kuriuos nustato valstybės, narės remdamosi Komisijos nustatyta sistema, arba
 - iii) minimalios veiklos, kurią apibrėžia valstybės narės, vykdymas ganyti arba kultivuoti tinkamos būklės natūraliai laikomame žemės ūkio paskirties žemės plote;

<...>

- e) žemės ūkio paskirties žemės plotas – bet koks žemės plotas, naudojamas kaip ariamoji žemė, daugiamečiai žolynai ir daugiametės ganyklos arba naudojamas daugiamečiams pasėliams auginti“.

Estijos teisė

- 13 *Euroopa Liidu põllumajanduspoliitika rakendamise seadus* (Įstatymas dėl bendros žemės ūkio politikos įgyvendinimo Europos Sąjungoje) 32 straipsnio 3 dalyje numatyta:

„Geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės išlaikymo reikalavimai nustatomi už atitinkamą sritį atsakingo ministro įsakymu.“

- 14 2015 m. sausio 14 d. *põllumajandusministri määrus Nr. 4 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded“* (žemės ūkio ministro įsakymas Nr. 4 „Geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės išlaikymo reikalavimai“, toliau – Įsakymas Nr. 4) 3 straipsnio 9 dalis suformuluota taip:

„Žemės ūkio paskirties plotuose esantis nekilnojamasis paminklas, kaip jis suprantamas pagal *muinsuskaitseadus* (Paminklų apsaugos įstatymas) 3 straipsnio 2 dalį, jeigu tai yra kapas, priešistorinis laukas, menhyras, kulto vieta, kelias arba tiltas, turi būti išlaikytas.“

- 15 2015 m. balandžio 17 d. *maaeluministri määrus Nr. 32 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, ühtne pindalatoetus klimaa- ja keskkonnatoetus ning noore põllumajandustootja toetus“* (kaimo reikalų ministro įsakymas Nr. 32 „Bendrieji tiesioginių išmokų, vienkartinių išmokų už plotus, klimato ir aplinkos apsaugos išmokų ir išmokų jauniesiems ūkininkams reikalavimai“) 8 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Subjektas, kuris gauna <...> [R]eglamento <...> Nr. 1306/2013 92 straipsnyje nurodytą išmoką, vykdydamas savo žemės ūkio veiklą visame žemės ūkio valdos plote laikosi <...> Įsakyme Nr. 4 <...> nustatytų reikalavimų ir pagal Įstatymo dėl bendros žemės ūkio politikos įgyvendinimo Europos Sąjungoje 32 straipsnio 2 dalį paskelbtų teisės aktuose numatytų valdymo reikalavimų.“

- 16 *Muinsuskaitseeadus* (Paminklų apsaugos įstatymas) 3 straipsnio „Paminklų kategorijos“ 2 dalyje nustatyta:

„Nekilnojamieji paminklai gali būti šie objektai arba jų visuma:

- 1) priešistoriniai, viduramžių ir naujųjų laikų gyvenvietės, pilys, prieglobsčio vietos, kulto vietos, kapai, priešistoriniai laukai, menhyrai (*lohukivid*), keliai, tiltai, uostai ir amatų dirbtuvės <...>“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 17 2016 m. pareiškėja pagrindinėje byloje paprašė vienkartinės išmokos už plotus ir išmokos už klimatui ir aplinkai naudingą ūkininkavimo praktiką.
- 18 Atlikusi patikrinimą, 2016 m. lapkričio 24 d. PRIA pareiškėjai pagrindinėje byloje pranešė apie jos padarytą Įsakymo Nr. 4 4 straipsnio pažeidimą dėl to, kad archeologinio paminklo, t. y. akmenimis pažymėto kapo, esančio žemės ūkio ploto pakraštyje, akmenys buvo perkelti ir sudėti lauko pakraštyje, o buvę krūmai iškirsti. Todėl PRIA pasiūlė sumažinti prašomą išmoką 3 %.
- 19 2016 m. gruodžio 7 d. PRIA atsakė į pareiškėjos pagrindinėje byloje išdėstytus prieštaravimus, paaiškindama, kad pažeistas įpareigojimas iš tikrųjų numatytas Įsakymo Nr. 4 3 straipsnyje ir kad jo turėjo būti laikomasi ploto dalyje, kuri yra už žemės ūkio paskirties sklypo ribų ir dėl kurios nepateikta jokios paraiškos paramai gauti.
- 20 Dviem 2016 m. gruodžio 15 d. sprendimais PRIA pareiškėjai pagrindinėje byloje skirtą vienkartinę išmoką ir išmoką už klimatui ir aplinkai naudingą ūkininkavimo praktiką sumažino 3 % arba atitinkamai 2 554,94 EUR ir 1 161,34 EUR.
- 21 2017 m. vasario 20 d. sprendimu PRIA atmetė pareiškėjos pagrindinėje byloje pateiktą skundą ir teigė, kad yra įgaliota nustatyti pareigos išlaikyti žemės ūkio paskirties sklype esantį nekilnojamąjį paminklą pažeidimą, kad reikalavimus turi atitikti visas žemės ūkio plotas, įskaitant plotą, už kurį nebuvo prašoma išmokos, kad įvertino visas aplinkybes, dėl kurių sumažintos išmokos, ir kad teisė būti išklaustyti nepažeista.
- 22 2017 m. kovo 23 d. pareiškėja pagrindinėje byloje paprašė *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas, Estija) panaikinti 2016 m. gruodžio 15 d. sprendimus, 2017 m. vasario 20 d. sprendimą ir priteisti iš PRIA pervesti jai pagal tuos sprendimus nesumokėtas sumas.
- 23 Pareiškėja pagrindinėje byloje nurodo, kad aptariamai akmenys nėra akmeninis kapas ir kad PRIA nėra įgaliota konstatuoti nekilnojamojo turto būklės. Ji teigia, kad PRIA neišnagrinėjo klausimo, ar būtent pareiškėja atliko inkriminuojamus veiksmus ir ar yra kaltę pašalinančių aplinkybių. Ji pažymi, kad administracinės nuobaudos dydžio nustatymas neaiškus, nes PRIA taikė vertinimo schemą, tačiau atsisakė pagrįsti aptariamą administracinį aktą, o tai formaliai prieštarauja teisei.

- 24 Ji taip pat nurodė, kad plotas, kuriame tariamai buvo padarytas pažeidimas, yra už atitinkamo žemės ūkio paskirties sklypo ribų ir nepriklauso jos žemės ūkio valdai. Vis dėlto padariusi išvadą, kad pažeidimas padarytas, PRIA esą pažeidė Estijos Konstitucijos 23 ir 32 straipsnius, nes įgaliojimus nustatanti norma nėra pakankamai aiški ir konkreti. Ji teigia, kad dėl jai skirtos administracinės nuobaudos pažeistas *ne bis in idem* principas. Galiausiai, tariamai buvo pažeista jos teisė būti išklaustyta, nes PRIA neatsižvelgė į jos argumentus.
- 25 PRIA prašo atmesti skundą ir nurodo, kad, pirma, atliekant patikrinimą pareiškėja pagrindinėje byloje žinojo apie įsipareigojimų neįvykdymą, nes šiuo klausimu buvo susirašinėjama, antra, aptariamas administracinis aktas formaliai yra teisėtas, nes pareiškėjai pagrindinėje byloje, kuri taip pat buvo išklaudyta, šiuo klausimu buvo pateikti paaiškinimai, ir, trečia, šio akto priėmimą lėmusios išvados buvo padarytos remiantis tikrinant surinktais įrodymais.
- 26 PRIA paaiškina, kad atitinkamas archeologinis paminklas, kurį sudaro akmenimis pažymėtas kapas, yra įrašytas į nacionalinį registrą, prienamą *Muinsuskaitseamet* (Paminklosaugos tarnyba, Estija) interneto svetainėje. Žemės registre įrašyta, kad valstybė turi pirmenybės teisę įsigyti sklypą. Ji tvirtina, kad priimdama ginčijamus sprendimus rėmėsi ir šiomis aplinkybėmis. Ji priduria, kad prašyme skirti išmoką pareiškėja pagrindinėje byloje taip pat buvo nurodžiusi, kad jai priklauso kraštovaizdžio ypatumas, kurį reikia išlaikyti. Ji mano, kad *ne bis in idem* principas nepažeistas, nes nėra vykdomas ir administracinio pobūdžio, ir baudžiamojo pobūdžio persekiojimas.
- 27 Anot PRIA, išmokų sumažinimas pagrįstas jos atliktu vertinimu ir patikrinimo akte pateikta vertinimo schema, 3 % dydis nustatytas atsižvelgiant į išmokų dydį, pažeidimo sunkumą ir tęstinumą.
- 28 Be to, kadangi atitinkamas sklypas yra žemės ūkio paskirties ploto dalis, turi būti laikomasi geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės reikalavimų.
- 29 Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamas akmeninis kapas 1997 m. rugsėjo 1 d. kultūros ministro įsakymu Nr. 59 buvo priskirtas prie nekilnojamojo paminklo.
- 30 Šis teismas mano, kad Įsakymo Nr. 4 3 straipsnio 9 dalimi siekiama apsaugoti akmenimis pažymėtus kapus kaip paminklus, tačiau remiantis Sąjungos teise negalima vienareikšmiškai daryti išvados, kad Reglamento Nr. 1306/2013 93 straipsnio 1 dalimi taip pat siekiama šio tikslo. Šio reglamento II priedo dalis „Kraštovaizdžio ypatumų išsaugojimas“ galėtų būti susijusi tik su aplinkos, kaip ekologinės ir biologinės sistemos, o ne kaip kultūrinės ir istorinės sistemos, apsauga.
- 31 Minėtas teismas pažymi, kad pareiškėja pagrindinėje byloje nenaudojo sklypo, kuriame buvo akmeninis kapas, kaip žemės ūkio paskirties ploto ir neprašė už jį išmokos.
- 32 Galiausiai, nėra aišku, ar geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės reikalavimai taikomi visai žemės ūkio valdai.
- 33 Šiomis aplinkybėmis *Tartu Halduskohus* (Tartu administracinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar reikalavimas išlaikyti akmeninius kapus (*kivikalmed*), kurį valstybė narė kelia subjektui, prašančiam vienkartinės išmokos už plotus ir išmokos už klimatui ir aplinkai naudingą žemės ūkio praktiką, ir tai, kad pažeidus šį reikalavimą taikoma [2014 m. kovo 11 d. Komisijos deleguotojo reglamento (ES) Nr. 640/2014, kuriuo papildomos Reglamento Nr. 1306/2013 nuostatos dėl integruotos administravimo ir kontrolės sistemos ir dėl išmokų neskyrimo arba atšaukimo sąlygų bei administracinių nuobaudų, taikomų tiesioginėms išmokoms, paramai kaimo plėtrai ir

kompleksinei paramai (OL L 181, 2014, p. 48)], 39 straipsnyje nustatyta administracinė nuobauda, t. y. išmokos sumažinimas 3 %, suderinama su <...> Reglamento Nr. 1306/2013 93 straipsnio 1 dalimi, 94 straipsniu ir šio reglamento II priede nustatytais būtiniausiais standartais?

2. Jeigu į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai, ar subjektas, kuris prašo vienkartinės išmokos už plotus ir išmokos už klimatui ir aplinkai naudingą žemės ūkio praktiką, pagal <...> Reglamento Nr. 1306/2013 72 straipsnio 1 dalies a punktą, 91 straipsnio 1 ir 2 dalis, 93 straipsnio 1 dalį ir 94 straipsnį ir <...> Reglamento Nr. 1307/2013 4 straipsnio 1 dalies b, c ir e punktus turi laikytis geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės reikalavimų visoje savo žemės ūkio valdoje, kad išvengtų administracinės nuobaudos taikymo, ar tik žemės ūkio paskirties plote, už kurį konkrečiai prašo išmokos?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

- 34 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1306/2013 93 straipsnio 1 dalis, 94 straipsnis ir II priedas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei draudžiama kaip šiame priede numatytos geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės standartą nustatyti reikalavimą išlaikyti akmenimis, kuriuos perkėlus toks standartas būtų pažeistas, pažymėtus kapus ir sumažinti atitinkamos žemės ūkio valdos naudotojui mokėtinas išmokas.
- 35 Reikia priminti, jog Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pareiga užtikrinti, kad būtų išlaikoma žemės ūkio paskirties žemės gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė, tenka valstybėms narėms, kurios šiuo tikslu nacionaliniu ar regioniniu lygiu nustato būtiniausius reikalavimus, paremtus atitinkamame tuo metu galiojančio reglamento priede išdėstyta sistema, atsižvelgdamos į konkrečias atitinkamų teritorijų charakteristikas (pagal analogiją žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Horvath*, C-428/07, EU:C:2009:458, 25 punktą).
- 36 Nors valstybės narės, nustatydamos šiuos reikalavimus, privalo laikytis minėto priedo, jame, vartojant bendras sąvokas ir žodžius, joms paliekama tam tikra diskrecija sukonkretinti minėtus reikalavimus (pagal analogiją žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Horvath*, C-428/07, EU:C:2009:458, 26 punktą).
- 37 Be to, iš pačių žodžių „gera agrarinė ir aplinkosauginė būklė“ išplaukia, kad valstybės narės gali įtvirtinti GAAB aplinkosaugos tikslais (pagal analogiją žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Horvath*, C-428/07, EU:C:2009:458, 27 punktą).
- 38 Šie principai, nurodyti aiškinant 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1782/2003, nustatančio bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančio tam tikras paramos schemas ūkininkams bei iš dalies keičiančio Reglamentus (EEB) Nr. 2019/93, (EB) Nr. 1452/2001, (EB) Nr. 1453/2001, (EB) Nr. 1454/2001, (EB) Nr. 1868/94, (EB) Nr. 1251/1999, (EB) Nr. 1254/1999, (EB) Nr. 1673/2000, (EEB) Nr. 2358/71 ir (EB) Nr. 2529/2001 (OL L 270, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 40 t., p. 269), 5 straipsnio 1 dalį, tinka ir aiškinant Reglamento Nr. 1306/2013 94 straipsnį, kurio turinys panašus.
- 39 Reglamento Nr. 1306/2013 93 straipsnyje nustatyta, kad kompleksinės paramos taisyklės, už kurių nesilaikymą, kaip numatyta minėto reglamento 91 straipsnyje, skiriama administracinė nuobauda, apima geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės standartus. Šie standartai nustatyti nacionaliniu lygiu, kaip išdėstyta to paties reglamento II priede, ir yra susiję, be kita ko, su aplinkos sritimi.

- 40 Pagal Reglamento Nr. 1306/2013 94 straipsnį valstybės narės įpareigojamos nacionaliniu ar regioniniu lygiu nustatyti būtiniausias geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės standartus, kuriuos pagalbos gavėjai turi taikyti, remdamiesi to paties reglamento II priedu.
- 41 Panašiai, kaip numatyta Reglamento Nr. 1782/2003 IV priedo nuostatose, Reglamento Nr. 1306/2013 II priede numatytame 7 GAAB standarte, kurio pagrindinė skiltis vadinasi „Kraštovaizdis, būtiniausio lygio priežiūra“, kaip vienas iš reikalavimų ir standartų, kurių reikia laikytis, paminėtas kraštovaizdžio ypatumų išsaugojimas. Šio reglamento II priede nurodyti kraštovaizdžio ypatumai apima gyvatvores, tvenkinius, griovius, medžių eiles grupėmis ar atskirai, laukų ribas ir terasas.
- 42 Šiuo atveju svarbu nustatyti, ar akmenimis pažymėtas kapas gali, kaip mano Estijos vyriausybė ir Komisija, būti pripažintas „kraštovaizdžio ypatumu“, kurio išsaugojimas paminėtas kaip vienas iš Reglamento Nr. 1306/2013 II priede nurodytų standartų.
- 43 Kadangi „kraštovaizdžio ypatumų“ sąvoka nėra apibrėžta Reglamente Nr. 1306/2013, ją reikia aiškinti, kaip pažymėjo generalinė advokatė savo išvados 26 punkte, atsižvelgiant į jos įprastą reikšmę ir kontekstą, kuriame ji paprastai vartojama (šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Horvath*, C-428/07, EU:C:2009:458, 34 punktą).
- 44 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad siauras sąvokos „kraštovaizdžio ypatumai“ aiškinimas, neįtraukiant žmogaus veiklos rezultatų, prieštarautų valstybių narių turimai diskrecijai apibrėžti minimalius geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės reikalavimus, kaip numatyta šio reglamento 94 straipsnyje (šiuo klausimu žr. 2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Horvath*, C-428/07, EU:C:2009:458, 37 punktą).
- 45 Šiuo aspektu Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad kraštovaizdžio ypatumai yra fiziniai aplinkos komponentai ir kad reikalavimai išsaugoti šiuos ypatumus turi prisidėti prie jų, kaip fizinių komponentų, apsaugos (2009 m. liepos 16 d. Sprendimo *Horvath*, C-428/07, EU:C:2009:458, 41 punktą).
- 46 Akmenimis pažymėtų kapų išsaugojimas padeda apsaugoti valstybės narės kultūrinio ir istorinio paveldo elementus.
- 47 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti, jog Reglamento Nr. 1306/2013 93 straipsnio 1 dalis, 94 straipsnis ir II priedas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei nedraudžiama kaip šiame priede numatytą gerą agrarinės ir aplinkosaugos būklės standartą nustatyti reikalavimą išlaikyti akmenimis, kuriuos perkėlus toks standartas būtų pažeistas, pažymėtus kapus ir sumažinti atitinkamos žemės ūkio valdos naudotojui mokėtinas išmokas.

Dėl antrojo klausimo

- 48 Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1306/2013 72 straipsnio 1 dalies a punktas, 91 straipsnio 1 ir 2 dalys, 93 straipsnio 1 dalis ir 94 straipsnis, taip pat Reglamento Nr. 1307/2013 4 straipsnio 1 dalies b, c ir e punktai turi būti aiškinami taip, kad geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės reikalavimų turi būti laikomasi visoje žemės ūkio valdoje, o gal tik žemės ūkio paskirties plote, už kurį konkrečiai buvo prašoma išmokos.
- 49 Reglamento Nr. 1306/2013 91 straipsnio 2 dalyje numatytas administracinės nuobaudos skyrimas kompleksinės paramos taisyklių nesilaikymo atveju, jei tai yra susiję su, be kita ko, žemės ūkio valdos plotu. Šiuo tikslu minėto reglamento VI antraštinės dalies, apimančios šią nuostatą, 91 straipsnio 3 dalies a punkte valda apibrėžta taip: visi gamybos plotai ir vienetai, esantys vienos valstybės narės teritorijoje ir, be kita ko, valdomi tiesioginių išmokų gavėjo.

- 50 To paties reglamento 93 ir 94 straipsniuose daroma nuoroda į visus žemės ūkio valdos plotus. Taigi šiame 93 straipsnyje kompleksinės paramos taisyklių turinys paaiškinamas darant nuorodą į, be kita ko, gerą agrarinės ir aplinkosaugos žemės, kuri suprantama kaip bet kokia žemės ūkio valdos žemė, būklę. Pagal minėtą 94 straipsnį valstybės narės privalo užtikrinti, kad būtų išlaikoma viso žemės ūkio paskirties žemės ploto, įskaitant gamybos tikslais nebenaudojamą žemę, gera agrarinė ir aplinkosaugos būklė.
- 51 Reikia pažymėti, kad nė vienoje iš šių nuostatų nedaromas skirtumas, kiek tai susiję su kompleksinės paramos taisyklių paisymu ir būtent su gera agrarine ir aplinkosaugos būkle, tarp žemės ūkio paskirties plotų, už kuriuos paraiška paramai gauti yra pateikta, ir plotų, už kuriuos ji nepateikta.
- 52 Beje, pačiai kompleksinės paramos sistemos, kuria pagal Reglamento Nr. 1306/2013 54 konstatuojamąją dalį siekiama prisidėti prie tvaraus žemės ūkio vystymo, esmei prieštarautų reikalavimas kompleksinės paramos taisyklių laikytis tik tiek, kiek tai susiję su žemės ūkio paskirties plotais, už kuriuos buvo prašoma pagalbos.
- 53 Iš tiesų, viena vertus, remiantis šio reglamento 54 konstatuojamąją dalimi iš šių taisyklių kylantis reikalavimai turi būti susiję su žemės ūkio veikla arba žemės ūkio valdos plotais, o tai reiškia pareigą laikytis minėtų taisyklių taip pat žemėje, kuri nenaudojama žemės ūkio gamybos tikslais, kaip tai numatyta minėto reglamento 94 straipsnyje.
- 54 Kita vertus, jei už minėtų taisyklių nesilaikymą būtų baudžiama tik jeigu toks nesilaikymas būtų susijęs su žemės ūkio paskirties plotu, už kurį pagalbos nebuvo prašoma, kiltų pavojus, kad ūkininkai gali apeiti kompleksinės paramos taisykles. Kaip generalinė advokatė pažymėjo savo išvados 58 punkte, tam pakaktų, kad pirmaisiais metais ūkininkas į savo paraišką paramai gauti neįtrauktų žemės ūkio paskirties ploto, kuriame yra jo veiklai nepatogus kraštovaizdžio ypatumas; šį ypatumą jis galėtų perkelti arba nugriauti, o kitais metais įtraukti šį plotą į savo paraišką paramai gauti, negaudamas jokios administracinės nuobaudos.
- 55 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į antrąją klausimą reikia atsakyti, kad Reglamento Nr. 1306/2013 72 straipsnio 1 dalies a punktas, 91 straipsnio 1 ir 2 dalys, 93 straipsnio 1 dalis ir 94 straipsnis, taip pat Reglamento Nr. 1307/2013 4 straipsnio 1 dalies b, c ir e punktai turi būti aiškinami taip, kad Reglamente Nr. 1306/2013 numatytų geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės reikalavimų turi būti laikomasi visoje žemės ūkio valdoje, o ne tik žemės ūkio paskirties plote, už kurį konkrečiai buvo prašoma išmokos.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 56 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiai teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

- 1. 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1306/2013 dėl bendros žemės ūkio politikos finansavimo, valdymo ir stebėsenos, kuriuo panaikinami Tarybos reglamentai (EEB) Nr. 352/78, (EB) Nr. 165/94, (EB) Nr. 2799/98, (EB) Nr. 814/2000, (EB) Nr. 1290/2005 ir (EB) Nr. 485/2008, 93 straipsnio 1 dalis, 94 straipsnis ir II priedas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos valstybei narei nedraudžiama kaip šiame priede numatytos geros agrarinės ir aplinkosaugos būklės standartą nustatyti reikalavimą išlaikyti akmenimis, kuriuos perkėlus toks standartas būtų pažeistas, pažymėtus kapus ir sumažinti atitinkamos žemės ūkio valdos naudotojui mokėtinas išmokas.**

2. Reglamento Nr. 1306/2013 72 straipsnio 1 dalies a punktas, 91 straipsnio 1 ir 2 dalys, 93 straipsnio 1 dalis ir 94 straipsnis, taip pat 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1307/2013, kuriuo nustatomos pagal bendros žemės ūkio politikos paramos sistemas ūkininkams skiriamų tiesioginių išmokų taisyklės ir panaikinami Tarybos reglamentas (EB) Nr. 637/2008 ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 73/2009, 4 straipsnio 1 dalies b, c ir e punktai turi būti aiškinami taip, kad Reglamente Nr. 1306/2013 numatytų geros agrarinės ir aplinkosaugos žemės būklės reikalavimų turi būti laikomasi visoje žemės ūkio valdoje, o ne tik žemės ūkio paskirties plote, už kurį konkrečiai buvo prašoma išmokos.

Parašai.